

GESTOZ HOLATIDAGI HOMILADOR AYOLLARNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Z.Q.Tuychiyeva

*Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston
Milliy Universiteti, "Psixologiya"
(Faoliyat turlari bo'yicha) yo'nalishi,
1-kurs magistranti.*

“Ayolni e'zozlash, ayolga ehtirom ko'rsatish xalqimizga xos oliyjanob qadriyat hisoblanadi. Biz barchamiz qanday kasb, qanaday lavozimda ishlamaylik, qalbimiz, yuragimizdagi jamiki ezgu fazilatlar uchun, siz mehribon ayollardan umrbod qarz dormiz. Ayollar hayotdan rozi bo'lib yashashi uchun sidqidildan xizmat qilishga tayyormiz.”

SH.M.Mirziyoyev.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti.

Muhtaram yurtboshimiz SH.M.Mirziyoyev ta'kidlaganidek, “Yer yuzidagi qaysi bir jamiyatning ma'daniy darajasi uning ayollarga bo'lgan munosabati bilan belgilanadi”, shunday ekan xotin-qizlarga bugungi kunda berilayotgan e'tibor, ularning jismoniy salomatligi bilan bir qatorda ruhiy salomatligiga ham jiddiy e'tibor qaratishni taqozo qilmoqda. Men aynan mana shu so'zlardan xulosa qilib gestoz xolatidagi homilador ayollarni psixologik xususiyatlarini o'rganmoqdaman. Unga ko'ra homilador ayollar salomatligiga nafaqat oila a'zolari, yaqinlari, mahalla balki butun bir jamiyat a'zolari biz, siz xammamiz birgalikda kelajakda sog'lom avlod dunyoga kelishi uchun javobgarligimizni anglab yetmog'imiz zarur.

Homilador ayol boshqalarga sir emas. Undan nimani kutish mumkinligini bilolmaysiz, chunki uning psixikasida kuchli o'zgarishlar sodir bo'lmoqda. U doimiy emas, ta'sirchan, ba'zan atrofga befarq, unga nisbatan e'tiborli bo'lishlarini xoxlaydi, shuningdek u doimo ochlik hissi bilan azoblanadi, nafratlanadi va tez-tez o'zi xohlagan narsani bilmaydi. Keling, homilador ayolning psixologiyasi nima sababdan homilador bo'lmagan psixologiyadan farq qiladiganini ko'rib chiqamiz. Nima uchun homiladorlik boshlangan ayolda kuchli o'zgarishlar yuz beradi. Homiladorlik paytida, ayol tanada katta qayta qurish bor. Kelajakdagi onaning jismoniy va psixologik holati katta gormonal o'zgarishlar bilan bog'liq. Hayotda hamma narsa bir vaqtning o'zida o'zgaradi: lazzatlar, his-tuyg'ular, odatlar, figuralar, kelajakka oid rejalar va hokazo. Barcha o'zgarishlar tufayli ayol bezovta bo'lib, hatto ba'zan uyaladi. Bunga uning xarakteridagi va temperamentdagi belgilar xosdir. Gormonal o'zgarishlar bilan bir qatorda, ayolning psixologik buzilishlari ko'pincha bolani saqlash, asrab-avaylash, xamda o'zi bilan birgalikda bolaning salomatligiga javobgarligidan qo'rqishi, xavotirlanishi natijasida tushkunlikga tushishi, chaqaloq sog'lom tug'iladimi, to'g'ri rivojlanadimi, etkazib berilishi qanday amalga oshiriladi kabi qo'rquv va tashvishlar tufayli kelib chiqadi. Bular tez-tez uchraydi: Buning ortida qorin bo'shlig'ida yashovchi chaqaloq bor. Ota-onasi

yig'layotganida, qachon kulishni, qanday ovqatlanishni, qanday film tomosha qilishni va hokazo. "Homilador ayollarga" amr qiladi ". U homilador ayollarning tirik qolishi uchun kechayu kunduz emas, balki har bir narsa to'g'ri deb o'ylayotgani uchun odatiy holdir. Homilador ayolning psixologiyasi ayniqsa, har qanday shovqin, televizor, ko'chada, gazetalarda o'zi haqidagi ma'lumotlarni uchratib, bunday o'zgarishlarni o'zida his qilishga xarakat qiladi. Albatta, har bir ayol immun tizimi sustlashgani tufayli shamollashni boshlaydi va bu haqda tashvishlanadi. Ko'pincha bola kutayotgan ayolning psixologiyasi ana shunday sabablarga ko'ra qiynalmoqda, yana ishlaydigan ayolarda o'z bolasi bilan uyda o'tirib, karerani yo'qotaman, ish uchun intilish homilador ayolni depressiv holatga olib keladi. Ayolning jasi har kuni ko'p kilogramm oladi. Juda tez-tez u o'zining tashqi qiyofasida to'lishishi yuz beradi, o'zini rad etish hissi va xavotir. Odatda, uning go'zal yuzi, beli, ko'krak qafasi va boshqalar qaytib kelmasligi, uning jozibadorligini yo'qotishi va eski shakllarini tiklay olmay qolishlari bilan bog'liq voqealar. Eng yaxshi tajribasi uning ishi jismoniy shakllariga (raqqosa, sportchi, model, va hokazo) bog'liq bo'lgan ayollar tomonidan boshdan kechiriladi. Doimiy ravishda ko'plab ovqatlarni chaynash istagi qo'rquvga olib keladi. Katta "ovqatlar" his etilsa, kelajakdagi ona o'zini o'zi shunday qabul qila olmaydi, shuning uchun u juda asabiy, "asabiy" va asabiylashadi. Homiladorlik paytida biron bir noqulaylik ayolning oldindan taxmin etilmaydigan his-tuyg'ulariga sabab bo'lishi mumkin (kulgi, ko'z yosh). Lekin unutmang, hamma yoqimsiz his-tuyg'ular chaqaloqqa ham ta'sir qiladi. Shunday vaqtlarda ayrim ayollarda gestoz ya'niy toksikoz xolatini og'ir darajada o'tishi kuzatilib bu yomon asoratlarga olib kelishi mumkin. Bunda asosan oiladagi insonlar eng yaqin kishisi eri yonida bo'lib ayolni qo'llashi unga xam jismonan va ruhan yordam berishi dalda bo'lishi g'amxo'rlik qilishi darkor. Shundagina ayollarda bunday holatni yengish uchun jasorat va kuch oshadi.

Homiladorlikning erta va kech davrida gestoz - bu dahshatli asorat. Ba'zi hollarda tashxis qo'yish va davolanishni kechiktirish onaning va bolaning o'limiga olib kelishi mumkin. Shu sababli, ushbu maqoladagi ma'lumotlar nafaqat ushbu tashxisga duch kelgan ayollar uchun, balki boshqa kelajakdagi onalar uchun ham foydali bo'ladi.

"Toksikoz" so'zi tez-tez uchraydigan nomga qaramay, ushbu patologiya mexanizmi va xavf omillari boshqacha. Bundan tashqari, homiladorlik paytida yuzaga keladigan kech toksikoz erta davrlarga qaraganda ancha xavfli. Ikkinchisi, eng yomoni, suvsizlanishga va homiladorlikning yo'qolishiga olib kelishi mumkin. Va birinchisi, kechikkan, og'ir holatlarda, ayolning kuchli tutilishlarini qo'zg'atadi, bu ko'pincha qon tomirlari, miya qon tomirlari va koma bilan tugaydi.

GESTOZNING SABABLARI (KECH TOKSIKOZ)

Kech gestosis nima va bu qanday xavfli? Ushbu asorat homiladorlikning ikkinchi yarmiga xos bo'lib, ko'pincha 30-haftadan keyin paydo bo'ladi va turli xil ona organlari ishining buzilishi, platsenta etishmovchiligi, homila rivojlanishining kechikishi va undagi gipoksiya bilan tavsiflanadi. Ushbu patologiya asosiy sababi to'g'ridan-to'g'ri homiladorlik, homila, aniqrog'i platsenta. Ba'zi ayollarda, fanga noma'lum sabablarga ko'ra, homiladorlikning dastlabki bosqichlarida platsenta shakllanishining buzilishi, uni bachadon bilan bog'laydigan tomirlar mavjud. Va homiladorlik muddati qancha ko'p bo'lsa, buning natijasida yuzaga kelgan qonunbuzarliklar shunchalik aniqroq bo'ladi.

Bola rivojlanishdan orqada qolmoqda, vazni oz, KTGda kislorod etishmasligi aniqlanadi. Boshqa tomondan, ayolda arterial gipertenziya (qon bosimi ortishi) va buyraklar bilan bog'liq muammolar mavjud. Gestozning boshlanishi haqida bir nechta nazariyalar mavjud. Bu ko'pincha foliy kislotasi etishmovchiligi (B9 vitamini), endokrin patologiyalar (qalqonsimon bez kasalliklari, qandli diabet), kuchsiz asab tizimi va stressga duchor bo'lish bilan bog'liq. Bir oz asal. mualliflar odatda erta va kech gestozni homilador ayollarning nevroz turi sifatida ko'rib chiqishni tavsiya qiladilar. Va shuning uchun uning oldini olish yengil sedativ vositalar bilan amalga oshirilishi tavsiya etiladi.

Erta gestozning sababi, u 13-15 xaftada rivojlana boshlaganda, ko'pincha ayollarda genetik anomaliyalar - trombofiliya tufayli trombozga moyil bo'ladi. Bu kech toksikozni rivojlanishining mumkin bo'lgan xavflaridan biridir.

Bundan tashqari, salbiy rolni albatta o'ynaydi:

irsiyat (agar buvi, onasi homilador ayollarning kech gestozi bo'lgan bo'lsa, unda ularning qizlari va nabiralari ularga ega bo'lishlari mumkin);

yoshi kelajakdagi ona (ko'pincha patologiya 20 yoshgacha va 35 yoshdan oshgan homilador ayollarda uchraydi);

buyrak, yurak, qon tomir kasalliklari, ayniqsa homiladorlik paytida murakkablashadi;

yuqori qon bosimi.

KEYINGI BOSQICHLARDA GESTOSIS BELGILARI

Ko'pincha homila o'sishining sustligi birinchi "qaldirg'och" ga aylanadi. Ikkinchi va ko'pincha uchinchi skrinigda (ultratovush tekshiruvi) shifokor homilaning kattaligi homiladorlik davriga to'g'ri kelmasligini, o'rtacha ko'rsatkichdan kamligini ta'kidlaydi. Placenta bilan bog'liq muammolarni, masalan, uning erta pishib etishini, shuningdek platsenta tomirlarida qon aylanishining buzilishini (doppler ultratovush tekshiruvi bilan) aniqlash mumkin.

Umuman olganda, homiladorlik paytida preeklampsi diagnostikasi quyidagi belgilarga asoslanib, homiladorlikni boshqaradigan ginekolog tomonidan amalga oshiriladi. Hurmatli ayollar ayniqsa bo'lajak onalar o'z sog'liqizga e'tiborli bo'lib xar oyda hech bo'lmaganda uch oyda bir ginekolog ko'rigidan o'tishingizni hamda homiladorlik vaqtidagi har qanday o'zgarishlarga befarq bo'lmaslikni tavsiya qilaman. Zero bu bilan siz o'z salomatligingizni balki kelajak avlod salomatligini saqlagan bo'lasiz. Xulosa qilib aytganda gestoz homiladorlikda tabiiy jarayon sifatida boshlanib, har bir organizmda har xil kechadi. Bo'lajak ona avvalo , o'ziga e'tiborli bo'lishi, o'zini psixologik va fiziologik asrashi lozim. Ko'zlarimiz quvonchi bo'lgan ayollarning asabiylashmasligi, stressga, depressiyaga tushmasligi uchun yon-atrofidagi insonlar ularning individual xususiyatlariga e'tiborli bo'lishlari talab etiladi. Bu ilmiy ishdan mening maqsadim homilador ayollar psixologiyasidagi o'zgarishlarni kuzatib borish, hamda ularga ko'proq vaqt ajratish, g'amxo'rlik qilish, ruhan sog'lom bo'lishida amaliy yordam berishdan iborat.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.SH.M.Mirziyoyev. 2017 yil 8 mart tadbiri uchun bag'ishlangan nutqidan.
- 2.O'zbekiston Respublikasining Oila kodeksi. – T.: Adolat, 1998. – 302 b.
- 3.XXI asr oilasi konsepsiyasi. Respublika "Oila" ilmiy-amaliy markazi. – T.: NISIM, 2002. – 28 b.

4. Ayol, oila va jamiyat / Ilmiy-amaliy konferensiya materiallari / Mas'ul muh. F. Otaxonov. – T.: 2007 – 260 b.

5. Авдеева Н.Н., Хаймовская Н.А. Зависимость типа привязанности ребенка к взрослому от особенностей их взаимодействия (в семье и Доме ребенка) // Психологический журнал. 1999. Т. 20, № 1.

6. Алешина Ю.Е. Индивидуальное и семейное консультирование. – М.: 1999.

7. Андреева Т.В. Семейная психология. – СПб.: 2004.